

CONSOLIDAREA DEMOCRATICĂ ȘI PARTIDELE POLITICE ÎN SPANIA POST-FRANCHISTĂ

Anne Maria DRAGOMIR *

Democratic Consolidation and Political Parties in Post-Franco Spain

Abstract: The essay focuses on the problems regarding transition and democratic consolidation. This analysis presents different theories of transition, especially taking into consideration works like *The Third Wave* and *Problems of Democratic Transition and Consolidation*. The case of Spain represents a landmark for transition examples. The role of political parties, as link between the state and the people, is a central one, taking into consideration the fact that any democratic system is based on representation. Power alternation is another key factor in transitions that we can find in the case of Spain. The process of transition is a complex one, and therefore meets many obstacles. In Spain, political parties helped during the transition, but also represented interference in the case of nationalistic parties.

Keywords: transition, Franco, democratic consolidation, Juan Carlos, political parties

---

INTRODUCERE

Secolul trecut a fost marcat de conflicte, crize, alianțe și decizii care au condus întreaga umanitate, în general, și europenii în particular către două conflagrații mondiale care au provocat schimbări serioase în aproape toate statele implicate. Primul și cel de-al Doilea Război Mondial au lăsat urme vizibile atât sub aspect economic, cât și politic și social. Statele, împărțite între învingători și învinși s-au confruntat cu un număr inimaginabil de pierderi umane și au fost nevoite să facă mari eforturi pentru a depăși crizele economice prin care treceau. În același timp, pe plan politic trebuie subliniată instalarea la putere a unor noi curente ideologice și în acest fel apariția de noi regimuri politice. Europa de Est cade sub dominația ideologiei comuniste, aderând la principiile Uniunii Sovietice, în timp ce un alt curent, fascismul, atrage din ce în ce mai mulți simpatizanți în state considerate puteri europene, cum ar fi Italia și Germania. Este și cazul Spaniei franchiste. Dacă dictaturile comuniste reușesc să supraviețuiască până la sfârșitul anilor 90, regimurile fasciste își găsesc sfârșitul începând cu înfrângerea Germaniei naziste la sfârșitul celui de Al Doilea Război Mondial. Moartea generalului Franco creează cadrul perfect

---

* Masterand la Facultatea de Științe Politice (Universitatea din București, secția Relații Internaționale); Masterand la Universitatea Națională de Apărare “Carol I”, secția Securitate și Apărare.

pentru a orienta Spania către drumul democratizării, transformând-o în ultimul stat fascist care alege calea tranziției democratice.

Așadar a doua jumătate a secolului XX și începutul secolului XXI sunt martorii unor schimbări de regim care reconfigurează Europa și suscită atenția politologilor. Tema tranziției și consolidării democratice, alături de problema integrării în structurile euro-atlantice, rămân încă de actualitate, mai ales dacă sunt abordate sub aspectul elementelor care intervin pe parcursul procesului de democratizare, și reprezintă punctul de plecare al acestei lucrări. Teza studiului se concentrează, însă, asupra unuia dintre aceste elemente în particular, și anume partidele politice. Singura modalitate de a câștiga și de exercita puterea într-o democrație constă în participarea la alegeri. În acest context importanța partidelor politice crește semnificativ.

Există o serie de factori care influențează tipul de tranziție sau durata procesului de consolidare a unui fost stat non-democratic, însă rolul partidelor este crucial. Democrația prin definiție face referire la autoguvernare, iar participarea cetățenilor la viața publică nu se poate realiza decât prin intermediul partidelor politice care le reprezintă interesele. Partidele politice dețin un rol fundamental într-un sistem democratic, acela de a stabili și de menține legătura între societate și stat. Pentru a justifica alegerea de a fonda lucrarea pe studiul partidelor politice și pentru a evidenția rolul pe care acestea îl au în stabilizarea scenei politice pe timpul tranziției și în consolidarea democratică voi utiliza teorii și concepte ale unor autori precum Samuel Huntington, Almond și Powell, Mark Gasiorowski, Svetlozar Andreev, Jose Ivorra Alemany, Manuel Alcantara, Adam Przeworski sau Michael Johnston. Fie că atribuie partidelor rolul de factor fundamental pentru construirea și stabilizarea regimurilor democratice fie că fac referire doar la anumite funcții care contribuie alături de alte elemente la democratizarea unui stat, politologii afirmă în unanimitate că fără partide politice nu se poate vorbi despre regimuri democratice.

IMPORTANȚA ANALIZEI CONSOLIDĂRII DEMOCRATICE și al ROLULUI PARTIDELOR

Putem defini consolidarea democratică ca o a doua etapă a procesului de tranziție, etapă ce urmează alegerilor fondatoare. Există, însă și perspective, cum ar fi cea a lui Juan Linz care suprapune consolidarea tranziției fără a considera necesară trasarea unei linii care să separe cele două fenomene, considerându-le unul și același lucru. Cu toții sunt însă de acord că există o serie de indicatori care ne arată momentul în care putem vorbi despre o democrație consolidată într-un stat post dictatorial.

Pentru a înțelege cât mai bine procesul de consolidare democratică este necesar să analizăm factorii care intervin pe parcursul acestuia. David Collier susține că această problemă trebuie abordată din trei perspective: a actorilor care intervin, a evenimentelor care se succed și, nu în ultimul rând, al gradului de

instituționalizare.¹ Literatura de specialitate atribuie rolul principal partidelor politice „*A democracy cannot be called consolidated unless...elected elites occupy the most important policy-making positions and all other state elites are, in effect, subordinated to them.*”² Așadar partidele politice sunt considerate de analiști ca fiind actorii care joacă rolul central în consolidarea și stabilizarea democrațiilor proaspăt înființate. Argumentele pe care se bazează această constatare pornesc de la faptul că partidele sunt elementul de legătură între stat și populație, iar participarea acestora la viața politică se face prin intermediul acestor organisme. „*Since participation in democratic elections is mediated by political parties, and since democratic theory has long emphasized the role of parties in bridging the gap between the state and civil society, it is not surprising that much of the debate on democratic consolidation would turn to these institutions.*”³

De asemenea conceptul de democrației nu poate fi pus în discuției decât în contextul existenței partidelor politice. Democrația funcționează pe principiul reprezentării, principiu care nu poate fi împlinit decât prin intermediul partidelor care să reprezinte interesele anumitor segmente de societate. „*Political parties have developed alongside democracy, and it is commonly assumed that democracy cannot survive without them. The type of party organizations that compete in a state’s party system profoundly affect the character of the democracy.*”⁴ Este important de menționat și faptul că partidele politice trebuie să fie niște organisme puternice, care să dea dovadă de capacitatea de a găsi soluții la problemele cetățenilor, atât a celor care i-ai votat cât și a celorlalte. „*A democracy needs strong and sustainable political parties with the capacity to represent citizens and provide policy choices that demonstrates their ability to govern for the public good.*”⁵ Această caracteristică a partidelor politice, forța, este cu atât mai necesară în cazul prospectelor democrații, în cazul statelor care au luat-o de curând pe drumul democratizării. „*Strong political parties*

---

¹ Powers, Nancy Issues in the Consolidation of Democracy in Latin America and Southern Europe”, Department of Government and International Studies at the University of Notre Dame, versiunea electronică, p.2

² Valenzuela în Powers, Nancy, op.cit., p.5 “O democrație nu poate fi considerată consolidată decât în momentul în care elitele alese ocupă cele mai importante poziții în procesul decizional, iar celelalte elite sunt subordonate acestora.”

³ Powers, Nancy, op.cit., p.2 „În condițiile în care participarea, în alegerile democratice, este mediată de partidele politice, iar teoria democratica a subliniat îndelung rolul partidelor în asigurarea unei legături între stat și societatea civilă, nu este deloc surprinzător faptul că dezbaterile cu privire la consolidarea democratică se vor canaliza pe aceste instituții.”

⁴ Perkins, Doug, “Political Parties and Democracy: A Comparative Analysis of Party Mobilization”, Department of Political Science The Ohio State University, 1998, versiunea electronică, p.1”Partidele politice s-au dezvoltat alături de democrație, și este cunoscut faptul că democrația nu poate supraviețui fără ele. Tipul de organizații partidiste care se luptă pentru câștigarea puterii într-un sistem de partide afectează în mod profund calitatea democrației.”

⁵ Johnston, Michael “Political Parties and Democracy in Theoretical and Practical Perspectives”, National Democratic Institute for International Affairs, versiunea electronică, p.1 “O democrație are nevoie de partide politice puternice care să aibă capacitatea de a reprezenta cetățenii și de a face alegeri politice care să le demonstreze abilitatea de a guverna pentru binele public.”

are essential to open competitive, democratic policies, particularly in emerging democracies”⁶ Spania post-franchistă s-a bucurat de două partide puternice, care au dominat atât stânga cât și dreapta spectrului politic, și care au facilitat tranziția din punct de vedere politic, dar și economic, fiecare partid ocupându-se de domeniul care dădea dovadă de cele mai mari slăbiciuni la momentul în care s-a aflat la putere. Teoria partidelor politice puternice găsește și critici. Michael Johnston recunoaște că partidele politice puternice au avut efect pozitiv asupra calității democrației, însă subliniază faptul că scopul suprem al unui partid este câștigarea alegerilor și nu promovarea democrației. „*Strong parties and party organizations might improve the quality of democracy in the West, and help ensure its survival elsewhere. However, politicians and parties do not make decisions regarding organizational structure with the goal of promoting democracy, but in order to win elections.*”⁷ Chiar dacă teza lui se aplică într-o serie de cazuri nu este o teorie validă pentru contextul spaniol. Unde partidele politice s-au unit într-un efort comun în vederea democratizării statului. Chiar dacă și-au urmărit scopul și au încercat să se impună, au știut să facă pe rând compromisuri pentru a facilita procesul de transformare

Un alt aspect îndelung dezbătut este momentul în care putem afirma că procesul de consolidare s-a încheiat. Părerile sunt împărțite, deoarece nu există un eveniment care să marcheze consolidarea democratică în toate cazurile. Maria Carrilho consideră că democrația este consolidată în momentul în care legea fundamentală care reglementează noul regim este promulgată, iar primele alegeri ținute. Aceleași evenimente sunt considerate și de Juan Linz ca fiind momentul în care democrația poate fi considerată consolidată. Există și un alt tip de perspectivă asupra finalului procesului de consolidare. Schmitter, de exemplu, nu-l plasează în timp. Aceasta se rezumă la a afirma că putem considera un regim democratic consolidat după ce instituțiile democratice sunt fondate. Cazului spaniol i se aplică teoria lui Terry Karl, care vede în alegeri un util indicator al consolidării democratice.⁸ Samuel Huntington afirmă, de asemenea, în lucrarea sa *Third Wave* că o democrație poate fi considerată consolidată în momentul în care partidul care câștigă primele alegeri le pierde pe următoarele.⁹ În Spania anul 1982 a avut loc pentru a treia oară de la căderea dictaturii franchiste alegeri libere. Data de 28 octombrie 1982 este momentul în care în Spania se împlinise principiul fundamental al democrației, alternanța la putere. Mario Caciagli numește alegerile din 1982, alegerile schimbării. Acest eveniment este considerat momentul în care putem să vorbim despre o democrație consolidată. Transferul de putere se face în mod pacifist între două partide care fondate pe ideologii în antiteză. Faptul că poporul a votat diferit față de

⁶ Idem, p.3

⁷ Perkins, Doug, op.cit., p.5 “Partidele și organizațiile partidiste puternice pot îmbunătăți calitatea democrației în Vest, și pot să-i asigure supraviețuirea în orice altă parte. În orice caz politicienii și partidele nu iau decizii cu privire la structurile organizaționale cu scopul de a promova democrația ci în vederea câștigării alegerilor.”

⁸ Powers, Nancy, op.cit.

⁹ Samuel Huntington în Lijphart, Arend *Modele ale democrației*, Editura Polirom, București, 2006, pag.29

alegerile din 77 și cele din 79 evidențiază faptul că Spania se confrunta cu noi probleme cărora partidul de la guvernare nu le mai putea face față. « *Teniendo en cuenta además que el electorado español había confirmado en las elecciones de 1979 las opciones principales de 1977, hay que reflexionar sobre las transformaciones ocurridas.* »¹⁰ Problemele apărute vizau domeniul economic, domeniu neglijat de guvernarea UCD. În Spania post franchistă responsabilitățile s-au împărțit în mod egal între cele două partide care au dominat scena politică. Dacă UCD-ul a asigurat o tranziție pacifistă și a dus la stabilizarea democrației, PSOE s-a centrat pe problemele economice și a scos statul din criza în care intrase la începutul anilor 80.

Adam Przeworski lansează o altă perspectivă asupra procesului de consolidare. Trasând o linie clară între tranziție și consolidare, afirmând că sunt două procese distincte, acesta critică tranzițiile negociate deoarece acest tip de tranziție viciază democrația. „*the danger inherent in such substantive pacts is that they'll become cartels that restrict competition, bar access, and distribute the benefits of political power among the insiders. Democracy would then turn into a private project of leaders of some political parties and corporatist associations, an oligopoly in which leaders of some organizations collude to prevent outsiders from entering.*”¹¹

În acest context apare întrebarea dacă natura tranziției spaniole, bazate pe negocierea între reprezentanții vechiului regim și cei ai opoziției democratice, a avut efecte negative, dacă a întârziat consolidarea sau a viciat regimul democratic proaspăt instaurat. Bonnie Field contrazice teza lui Przeworski și afirmă că sunt numeroase argumente care pot dovedi că un astfel de tip de tranziției nu viciază în niciun mod consolidarea democrației. În primul rând, dacă observăm gradul de continuitate în Camera Deputaților putem constata că este mai scăzut decât în alte regimuri democratice consolidate. De asemenea este necesar să subliniem faptul continuitatea elitelor nu a presupus nicio renovare a vechiului regim, dar nicio un transfer brusc către opoziția de stânga, din contră tranziția făcându-se gradual.¹²

REÎNFIINȚAREA PARTIDELOR POLITICE

Făcând referire la faptul că principala caracteristică a regimului democratic este pluralismul politic, prima etapa a tranziției democratice este asigurarea dreptului la liberă asociere. Principala problemă care trebuie să-și găsească o soluție în

---

¹⁰ Caciagli, Mario, España 1982: las elecciones del cambio, *REIS*, No. 28, 1984, p.86, versiunea electronică <http://www.reis.cis.es>; “Luând în considerare că electoratul spaniol a confirmat în alegerile din 1979 principale opțiuni din 1977, este necesară o analiză a transformărilor produse.”

¹¹ Adam Przeworski în Field, Bonnie „Modes of Transition, Internal Party Rules, and Levels of Elite Continuity: A comparison of the Spanish and the Argentine Democracies”, Center for the Study of Democracy, University of California, 2004, versiunea electronică, <http://repositories.cdlib.org/csd/04-03>, “Pericolul în aceste cazuri de negociere este faptul că devin carteluri care restrâng competiția, accesul și distribuie beneficiile puterii politice doar în interior. În acest caz democrația se transformă într-un proiect privat al liderilor unor partide politice și asociații corporatiste, un oligopoly în care liderii unor organizații își unesc forțele pentru a evita alte persoane să pătrundă.”

¹² Field, Bonnie, op.cit., p.17

momentul luării deciziei de a democratiza un stat este crearea unui cadru legal pentru funcționarea partidelor politice, pluralismul politic fiind unul dintre principiile fundamentale ale unui regim democratic. În pofida faptului că partidele politice spaniole au existat încă dinaintea promulgării legii asocierii politice, fie activând în clandestinitate ca PCE, fie în exil precum socialiștii PSOE, fie înființându-se la începutul anului 1976, partidele politice intră în legalitate doar după promulgarea legilor liberei asocieri din 14 iunie 1976 și 8 februarie 1977. Subliniez faptul că problema reînființării partidelor politice a fost pusă în discuție înaintea promulgării unei noi Constituții.

Ca o consecință a decretului lege din 18 martie 1977 care reglementa organizarea alegerilor libere Spania post franchistă produce un tip de sistem electoral în care au existat două partide dominante. Cu toate că aceasta se bucură de un sistem de partide pluralist, cazul spaniol tinde către un bipartidism imprefect, folosind terminologia lui Pierre Letamendia sau un multipartidism atenuat dacă este să vorbim în termenii lui Cesáreo Aguilera de Prat. Este cu atât mai interesant cu cât în Spania există un număr destul de ridicat atât de partide naționale cât și de partide care reprezintă regiunile autonome. În perioada 1977-1986 puterea este împărțită între stânga și dreapta prin intermediul reprezentanților săi UCD și PSOE. În pofida faptului că UCD-ul câștigă două alegeri consecutive, din 1977 și din 1979, socialiștii sunt cei care se consolidează din ce în ce mai mult și câștigă gradual simpatia și încrederea poporului. Dacă PSOE-ul anilor 80 este un partid puternic, caracterizat de un înalt grad de coeziune internă și care se bucură de o popularitate în creștere pentru UCD trecerea anilor marchează apariția numeroaselor sciziuni în interiorul coaliției care vor conduce, inevitabil, la dispariția partidului.

În momentul câștigării alegerilor în 1982 PSOE este deja o formațiune politică consolidată, care se bucură de un context politic mult mai favorabil decât cel în care a guvernat UCD. Situația politică este stabilă, monarhia constituțională consolidată, fapt demonstrat și de lovitura de stat eșuată din 1981. Astfel programul de guvernare al PSOE este totalmente diferit de cel UCD, concentrându-se pe soluționarea problemelor de natură economică. Principalul scor al socialiștilor este dat de apune în mișcare o serie de reforme care să stabilizeze statul și din punct de vedere economic. « *The first party concentrates, out of necessity, on democratic consolidation while the secondly, electorally stronger party, concentrates on economic reform.* »¹³

Una dintre principalele probleme ale consolidării democratice spaniole a fost existența partidelor naționaliste, care aveau ca scop lupta pentru obținerea autonomiei, în special în Țara Bascilor și Catalonia « *If Spain had been relatively homogeneous nation-state, like Portugal, Greece and the Latin America, the Spanish Transition to*

¹³ Bermeo, Nancy, Sacrifice, Sequence, and Strength in Successful Dual Transitions: lessons from Spain, *op.cit.*, p.602, “Primul partid se concentrează, din necesitate, pe consolidarea democratică, în timp ce al doilea, un partid mult mai puternic din punct de vedere electoral, se concentrează pe reforma economică”

the democracy would probably had been completed with the approval of the Constitution. »¹⁴ Existența acestei fragmentări teritoriale nu făcuseră altceva decât să întârzie procesul de tranziție, marcând faptul că partidele naționaliste erau cea mai puternică opoziție a guvernului, fie că acesta era de stânga sau dreapta.

În Spania post-franchistă drumul democratizării este început de către formațiuni politice care vin din același spectru ideologic pe care s-a fondat dictatura autoritară. Tranziția de la dictatura franchistă de dreapta a fost realizată de UCD¹⁵, o coaliție de dreapta. Subliniem importanța partidelor politice spaniole de-a lungul procesului de tranziție și consolidare și datorită sistemului electoral care exista. Alegerile se făceau pe liste, alegătorul având la dispoziție un singur vot la nivelul partidelor. Aceștia nu diferențiau între candidați, astfel că ceea ce preleva nu era promovarea personală a candidatului ci sigla partidului.¹⁶ „*The electoral laws stipulate the use of closed-party lists for elections to the lower house, which means that the political parties control which candidates appear on the election ballot and the order in which they appear. The voter cannot designate whether the vote goes for a particular candidate, alter the order of the list or cross out any candidates. The voter must vote for the entire list as presented by the party.*”¹⁷

PARTIDELE POLITICE ȘI PROBLEMATICA FORMEI DE GUVERNĂMÂNT

Pentru a evidenția rolul pe care l-au avut partidele politice spaniole în fondarea democrației actuale voi lua ca exemplul momentul alegerii formei guvernamentale pe care o adopta statul spaniol după dispariția dictaturii franchiste.

Soluția găsită după moartea generalului Franco este de a renunța la regimul autoritar în favoarea unui democratic prin intermediul unui proces de autotransformare a dictaturii propriu-zise. Pentru monarhie implementarea democrației apare ca o condiție esențială pentru a putea supraviețui și pentru a se consolida, ținând cont, de asemenea, de criza regimului autoritar care a dat dovadă de incapacitatea de a se adapta schimbărilor ulterioare morții lui Franco. « *Parecía dudoso que esa monarquía débil y que acababa de restaurarse pudiera ganar fuerza y legitimidad enlazando su destino con el de una dictadura decadente y en gran medida deslegitimada.* »¹⁸ Nici

---

¹⁴ Linz, Juan et Alfred Stephan, *Problems of Democratic Transition and Consolidation*, The Johns Hopkins University Press, Baltimore and London, 1996, p.98 “Dacă Spania ar fi fost un stat-națiune relativ omogen, precum Portugalia, Grecia sau America Latină, tranziția spaniolă s-ar fi sfârșit cu aprobarea Constituției.”

¹⁵ UCD – Unión del Centro Democrático, Uniunea Centrului Democratic

¹⁶ CAREY, John “Design instituțional și sisteme de partide” în DIAMOND, Larry, *Cum se consolidează democrația?*, Polirom, București, 2004, p.113

¹⁷ Field, Bonnie, op.cit., p.6 „Legile electorale stipulau folosirea votului pe liste pentru Camera Deputaților, reglementare care lăsa în mainile partidelor ce politicieni apăreau pe liste și în ce ordine. Electoratul nu poate vota un anumit candidat, modifica ordinea de pe liste, sau elimina vreun candidat. El va trebui să voteze pentru întreaga listă prezentată de partid.”

¹⁸ Maravall, José María; Santamaría Julián, *El cambio político en España y las perspectivas de la democracia en Guillermo O’Donnell*, *Transiciones desde un gobierno autoritario*, Ediciones Paidós, Barcelona, 1994, p.126 „Părea de necrezut ca această monarhie slabă, deabia instaurată,

opozanții regimului franchist, dar nici simpatizanții acestuia nu se bucurau de resursele necesare pentru a-și impune voința (fie de a continua cu regimul autoritar, fie de a provoca o ruptură definitivă de franchism și de a crea un cadru nou favorabil implementării și dezvoltării regimului democratic) astfel încât ambele tabere s-au văzut obligate să accepte ideea de a demara un proces de tranziție spre democrație, reformând regimul autoritar. « *Tras cuarenta años en el poder, el régimen franquista se suicida políticamente, se auto transforma y democratiza hasta el punto que el modelo de ruptura pactada-reforma no estaba entonces inventado* »¹⁹

Așadar forma de guvernământ care a urmat dictaturii franchiste a fost monarhia constituțională, însă monarhia în sine era văzută ca o moștenire a franchismului, Franco numindu-și ca succesor un membru al familiei regale. În acest context putem afirma că dictatura autoritară franchistă dictează forma de guvernământ a viitoarei democrații. «...*algunos autores consideran la monarquía actual, encarnada por el Rey Juan Carlos, un legado institucional y personal de la dictadura, dado que este fue nombrado por Franco su heredero político e incluso el mecanismo sucesorio previsto por el dictador fue respetado escrupulosamente.* »²⁰. Datorită acestui aspect primul pas care trebuia făcut consta în consolidarea instituției regale care se confrunta cu una din cele mai grave probleme, lipsa de legitimitate. Asocierea cu vechiul regim și lipsa de legitimitate vor îngreuna considerabil, așa cum vom vedea în continuare, negocierile dintre Juan Carlos și partidele de stânga cu privire la forma de guvernământ. Fiind moștenitorul lui Franco Juan Carlos era constant asociat cu franchismul, astfel încât aceasta s-a văzut obligat să ducă o luptă îndelungată pentru a putea să câștige de partea sa atât opoziția democratică cât și populația. “*The difficulties of consolidating the throne after 1975 were related, above all, to political identification between the restored monarchy and the Franco regime as well to the close personal ties between Franco and King Juan Carlos.*”²¹ Regele nu putea, însă, să-și concentreze atenția doar spre opoziția democratică, de o importanță majoră fiind și menținerea unei bune relații cu simpatizanții vechiului regim. Unul din cele mai mari avantaje ale educației militare date de Franco a fost

---

ar fi putut să câștige putere și legitimitate, legându-și destinul de o dictatură în cădere și în mare măsură lipsită de legitimitate.”

¹⁹ Sastre Garcia, Cayo, La transición política en España: una sociedad desmovilizada, *Revista Española de Investigación Social (REIS)*, No. 8, 1997, p.37 „De-a lungul celor 30 de ani la putere, regimul franchist se sinucide politic, se auto-transformă și se democratizează până în punctul în care se inventează de ruptură pactată-reformată.”

²⁰ Aguilar, Paloma, *Justicia Política y Memoria: Los legados del Franquismo en la Transición Española*, publicat pe site-ul Juan March Institute, 2001, p.35 “Unii autori consideră monarhia actuală, încarnată în Juan Carlos, o moștenire instituțională și personală a dictaturii, luând în considerare că acesta a fost numit de Franco succesorul lui politic și chiar și mecanismul succesiunii a fost scrupulos respectat”

²¹ Bernecker, Welter *Monarchy and Democracy: The Political Role of King Juan Carlos in the Spanish Transition*, Journal of Contemporary History, Vol. 33, No. 1, London, Sage Publications, 1998 p.74 “Dificultățile consolidării tronului după 1975 erau legate, mai presus de orice, atât de identificarea politică dintre monarhia reinstaurată și regimul lui Franco cât și de legătura personală dintre Franco și Regele Juan Carlos.”

faptul că s-a bucurat de respect și loialitate din partea Forțelor Armate. Obiectivul principal al lui Juan Carlos fiind să se înconjoare de reprezentanți ai întregii sfere politice, capabili să faciliteze tranziția. Regale era conștient că partidele politice erau actorii care jucau rolul principal în viitorul Spaniei

În momentul punerii în discuție adoptarea unui nou text fundamental care să pună bazele regimului democratic una dintre primele dezbatere s-au centrat pe această problemă a reinstaurării monarhiei. Clivajul stângă-dreaptă marchează și pozițiile diferite față de această problemă. Dacă partidele de dreapta susțin instaurarea monarhiei constituționale, stânga se declară împotriva afirmând că singura formă de guvernământ, viabilă în contextul actual, este republica. În august 1977 socialiștii se întâlnesc la Segovia pentru a adopta o rezoluție cu privire la conținutul viitoarei Constituții. Rezoluția prezenta republica drept forma de guvernământ acceptată de PSOE. Conștient de diferențele de opinie care existau între partidele care formau spectrul politic spaniol Juan Carlos cere la 22 august, o clarificare a poziției partidelor cu privire la acest aspect al viitorului regim democratic. Președintele Comitetului Constituțional este cel însărcinat cu redactarea unui raport în care să fie precizate opiniile partidelor. În timp ce UCD –ul lui Suárez îmbrățișează cu entuziasm instaurarea monarhiei afirmând că este „*unul dintre pilonii de bază ai proaspetei democrații*”²², stânga socialistă respinge cu vehemență această soluție. Alianța Populară, condusă de Fraga, și comuniștii lui Carillo se arată mai moderați, susțin monarhia însă nu manifestă un entuziasm exacerbă. La mai puțin de două luni discuțiile încep să se învârtă în jurul prerogativelor regelui în eventualitatea instaurării monarhiei. Socialiștilor li se alătură și comuniștii în inițiativa de a reduce la minim puterile pe care viitorul rege le-ar avea. UCD nu vede viitoare monarhie decât în contextul în care monarhul se va bucura de puteri depline. Cea mai importantă dispută este legată de numirea primului ministru. AP-ul, prin intermediul președintelui Fraga, propune ca numirea premierului să fie făcută de Parlament, singurul rol al regelui fiind acela de a sancționa alegerea legislativului.²³ Regele este dispus să accepte orice condiție impusă de partidele spaniole chiar dacă acesta nu se va putea bucura de puteri depline. „*Cred că voi avea mai puține prerogative decât regele Suediei, dar, dacă aceasta este condiția pentru ca toate partidele să accepte monarhia, atunci voi accepta și eu.*”²⁴ Juan Carlos se întâlnește în luna octombrie de două ori cu liderul socialist în vederea ajungerii la înțelegere. În urma negocierilor cu regele Gonzalez se arată mai deschis și dispus să accepte monarhia. Această schimbare de atitudine s-a datorat în mare parte faptului că regele s-a arătat dispus de accepta un guvern socialist atâta timp cât PSOE își câștigă dreptul de a governa în urma alegerilor. Următorul obiectiv al regelui era să ajungă la o înțelegere și cu comuniștii, care au avut un rol foarte important în procesul de tranziție în pofida faptului că nu au reușit să se impună la urne.

---

²² Powell, Charles *Juan Carlos al Spaniei – Povestea unui rege*, trad. Bogdan B. Bogdan, București, Nemira, 2003, p.184

²³ Idem, p.185

²⁴ Juan Carlos în Powell, Charles *Juan Carlos al Spaniei – Povestea unui rege*, trad. Bogdan B. Bogdan, București, Nemira, 2003, p.184

Întâlnirea din 5 decembrie 1977 s-a dovedit a fi favorabilă monarhului Carillo asigurându-l de sprijinul său necondiționat. La 11 mai 1978 Cortesul respinge varianta republicii, marcând astfel începutul monarhiei constituționale. Rezultatul votului a fost de 22 voturi împotriva, 13 pro și o abținere.²⁵

Regele pierde, în aceste condiții, o mare parte din puteri, iar președintele guvernului este principala instanță de decizie în statul spaniol.

CONCLUZII

Majoritatea autorilor care au tratat problema tranziției către democrație, fie în Europa de Est, de Sud, America Latină sau Africa, au pus în discuției, inevitabil, și aspectul consolidării democratice. Consolidarea democratică este un fenomen dificil de analizat datorită imposibilității de a-l plasa între niște coordonate temporale clare și general valabile. Consolidarea democratică prezintă caracteristici distincte la fiecare caz în parte, caracteristici care sunt consecințe ale actorilor care au interacționat de-a lungul drumului democratizării. Procesul consolidării este pusă în discuției doar în cazul statelor problematice. În această categorie se află și Spania, unde problema consolidării a apărut ca o consecință negativă a faptului că democrația spaniolă este de fapt o metamorfozare a fostului regim autoritar franchist. Tranziția spaniolă este, însă, o tranziție pacifistă care conduce la o consolidare rapidă a regimului democratic. Principalii actori care au contribuit la accelerarea acestui proces au fost partidele politice care au arătat pe tot parcursului procesului o deschidere către discuție, negociere, compromis.

---

²⁵ Powell, Charles *Juan Carlos al Spaniei – Povestea unui rege*, trad. Bogdan B. Bogdan, București, Nemira, 2003, p.192